

В. І. Бойко,

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-7202-7071>

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА НА СИСТЕМУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна

E-mail: 3974856@stud.kai.edu.ua

Мета статті полягає у розкритті теоретико-правових засад міжнародного гуманітарного права (МГП), його впливу на національне законодавство, виокремлення існуючих проблем і визначення оптимальних способів їх вирішення. **Обговорення:** диференціація підходів до розуміння і трактування МГП, окремої галузі системи сучасного міжнародного права, насамперед у навчальних і наукових, енциклопедичних і словниково-довідникових виданнях. Різні, іноді суттєво відмінні визначення значною мірою зумовлюють корегування предмету регулювання, об'єктно-суб'єктного складу, джерельної основи тощо. Спостерігаються тенденції зближення МГП і різних галузей національного права і законодавства України. Закономірний також активний вплив і взаємозв'язок МГП з іншими галузями міжнародного права. Першочергове теоретичне і практичне значення у цьому контексті має дослідження питань співвідношення міжнародного права і національного права, міжнародного універсального і регіональних, національних правопорядків, їх взаємодії і взаємовпливу, імплементації міжнародно-правових зобов'язань, стандартів, норм і принципів МГП, зокрема теоретичних, порівняльно-правових, галузевих і прикладних аспектів. Слід виокремити існуючі проблеми, а саме: значну застарілість, прогалини і неефективність дії МГП, відсутність належного моніторингу його реалізації, різний підхід, іноді довільний, на власний розсуд або вибіркове виконання норм і принципів МГП окремими державами, у т.ч. державою-агресоркою росією. **Результати:** констатовано необхідність модернізації, тобто оновлення і доповнення існуючих положень МГП, механізмів їх реалізації на міжнародному і національному рівнях. Цікаву анонсовану ініціативу – Платформу прогресивного розвитку міжнародного гуманітарного права – можна розглядати як результат взаємовпливу, взаємодії МГП і системи національного законодавства, інших складових національної правової системи, за участі широкого кола учасників і задля актуалізації МГП, підвищення ефективності механізмів імплементації, моніторингу і забезпечення дотримання норм і принципів МГП, удосконалення національного законодавства і правозастосування, відновлення миру, безпеки і справедливості.

Ключові слова: міжнародне гуманітарне право; міжнародне право; національне законодавство; принципи; співвідношення; вплив; взаємодія; імплементація; удосконалення.

Постановка проблеми та її актуальність. Війна, причинена агресією росії, демонструє стан реалізації міжнародного гуманітарного права (МГП) не лише в Україні, а й за її межами. Хоча донедавна ця галузь визнавалась однією з найбільш стабільних у системі

міжнародного права, наразі домінуюча частина дослідників, представників сектору безпеки і оборони України, національні й міжнародні експерти стверджують про потребу суттєвого оновлення норм і принципів, джерел і механізмів реалізації МГП. Водночас зазначене за-

вдання, на наш погляд, важливо розглядати і вирішувати з одночасним з'ясуванням пріоритетних напрямів взаємодії з національною правовою системою, насамперед із законодавством. Отже, слід констатувати про актуальність, теоретичне і практичне значення вищезгаданої проблематики, що потребує комплексного вивчення теоретичних, галузевих і прикладних аспектів.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. В останні роки МГП перебуває у центрі уваги не лише юристів-міжнародників, фахівців безпосередньо МГП, а й представників інших галузей юридичної науки, а також військової науки, політології, державного управління, міжнародних відносин, журналістики тощо. На нашу думку, фундаментальну основу при вивченні специфіки МГП, його взаємодії і співвідношення з національним законодавством, становлять саме праці таких учених як С. Андрейченко, В. Базов, А. Басиста, М. Буроменський, В. Василенко, А. Войціховський, М. Гнатовський, В. Денисов, А. Єделєв, О. Задорожній, Н. Камінська, А. Капустін, Д. Коваль, Т. Короткий, А. Кориневич, В. Лисик, О. Плотніков, В. Репецький, К. Савчук, Т. Сироїд, І. Нуруллаєв, В. Ярмакі та ін. Також значущим є звернення до теоретичних основ вивчення реалізації МГП у національному праві та законодавстві, міжнародному і національному правопорядках. На жаль, представники теорії держави і права фактично не заглиблюються в окреслену проблематику загального і галузевого спрямування.

Мета статті полягає у розкритті теоретико-правових засад МГП, його впливу на національне законодавство, виокремлення існуючих проблем і визначення оптимальних способів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У навчальних і наукових виданнях зазвичай знаходимо визначення міжнародного гуманітарного права переважно як «системи юридичних норм і принципів, що застосовуються під час збройних конфліктів, визначають взаємні права та обов'язки суб'єктів міжнародного права щодо заборони або обмеження застосування певних засобів і методів ведення

збройної боротьби та забезпечують захист жертв збройного конфлікту» (А. Войціховський) [1, с. 331]. У свою чергу, В. Базов обґрунтовує цілісну теорію МГП як автономної системи права, доводить, що змістовно ця галузь міжнародного публічного права включає в себе як норми права війни (*jus in bello*) чи права збройних конфліктів, так і норми права прав людини, насамперед його універсальні норми. Він пропонує міжнародне гуманітарне право трактувати як «сукупність діючих звичаєвих та конвенційних норм, котрі регулюють міжнародні гуманітарні відносини та забезпечують повагу людської особистості та її розвиток, забороняють або обмежують застосування певних засобів і методів ведення збройної боротьби, а також регулюють питання відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права» [2, с. 7].

В енциклопедичних і словниково-довідникових виданнях викладено, зокрема, що МГП (право війни, право збройних конфліктів) – сукупність міжнародно-правових норм і принципів, що регулюють захист жертв війни, а також обмежують методи і засоби ведення війни [3, с. 275]. Як запевняв В. Денисов, МГП або право збройних конфліктів – система принципів і норм, спрямованих на досягнення гуманітарних цілей, які безпосередньо впливають зі збройних конфліктів міжнародного і неміжнародного характеру і які, виходячи з їх гуманітарної сутності, обмежують права сторін, що перебувають у збройному конфлікті, обирати методи та засоби його ведення або захищають фізичних осіб та їх майно, яким завдано або може бути завдано шкоди в результаті такого конфлікту. Він підкреслював, що ця галузь міжнародного права характеризується специфічним змістом і різноманітною практикою, що збагачує його принципи та норми, сприяючи їх гуманізації [4]. Зустрічаються й інші визначення МГП [5-7], що більшою чи меншою мірою є схожими до згаданих.

Вбачаємо неповним або фрагментарним підхід, за яким МГП – набір правил та принципів, метою яких є обмеження наслідків збройних конфліктів; захищає тих, хто не бере участі у бойових діях, такі групи як цивільні особи, ме-

дичний персонал і працівники допоміжних служб, та обмежує засоби і методи ведення війни. «Засноване на Женевських конвенціях та їхніх Додаткових протоколах, МГП прагне забезпечити людську гідність і зменшити страждання під час війни» [8]. Зокрема, тут згадано лише частково деякі, а не всі основні джерела досліджуваної галузі, як і дискусійною є позиція стосовно концептуального розуміння її поняття і природи, відповідно і предмету регулювання, об'єктно-суб'єктного складу і т.д.

Вважаємо, що останнім аспектам можуть бути присвячені окремі самостійні дослідження, включаючи монографічні, дисертаційні, видання з актуальних питань теорії та практики МГП. Так само інший спектр питань стосуються співвідношення міжнародного права і національного права, міжнародного універсального і регіональних, національних правопорядків тощо. Проаналізовані вище навчальні, наукові праці також не оминають цього напрямку, все частіше окремі спеціальні дослідження з міжнародного права зосереджують увагу на з'ясуванні взаємного впливу і взаємодії норм і принципів, окремих інститутів міжнародного права і національного права. В основному знаходимо наукові роботи загальнотеоретичного спрямування про співвідношення норм міжнародного і національного права, моністичні або дуалістичні теорії, пріоритет або примат зазвичай міжнародного права, імплементацію норм і принципів сучасного міжнародного права у внутрішнє право, імплементацію міжнародно-правових зобов'язань і стандартів [9-10] або з урахуванням певної галузевої специфіки – безпосередньо з МГП [11-13; 22], а також інших галузей і сфер міжнародно-правового регулювання і реалізації [14-17].

Вивчення останніх демонструє, що, наприклад, категорія «імплементація» пов'язана значною мірою з реалізацією, впровадженням, забезпеченням виконання і т.і. Власне йдеться про організаційно-правову діяльність держав з метою реалізації своїх міжнародно-правових зобов'язань; установлений державою порядок застосування норм міжнародного права на її території; важливу й значущу форму взаємодії норм і принципів міжнародного та внутрішньодержавного

або національного права, і не тільки національних законодавств, але і як форму взаємовпливів правових сімей і правових культур [6; 13].

У цьому контексті бачимо, що розгляд питань впливу МГП на національне законодавство України передбачає врахування порядку і стану імплементації його норм і принципів, стандартів тощо.

Проте слід акцентувати і на тому, що вплив відбувається і на попередніх етапах взаємодії міжнародного права і національного права, законодавства, правореалізаційних практик, інтерпретаційної діяльності. Тим паче очевидними є взаємні впливи як з боку міжнародного права в цілому, МГП зокрема, так і навпаки – прогресивне національне законодавство здатне впливати і фактично впливає на розробку, прийняття, удосконалення відповідних міжнародно-правових актів, окремих інститутів і галузей цієї правової системи. Щоправда, якщо такі процеси відчутні у сфері прав і свобод людини, протидії злочинності, цифровізації, екологічній політиці, то стосовно МГП такі процеси практично невідчутні.

Так, влучним є твердження, що «МГП у своєму розвитку традиційно запізнюється на одну війну... міжнародний збройний конфлікт, спричинений агресією РФ проти України, не став винятком. Застосування новітніх технологій у веденні війни значно посилило та прискорило цей розрив між реальністю збройного конфлікту та нормами права» [18]. Звісно, прогресивна трансформація МГП, не дивлячись на його консервативну сутність, має стати дієвою і невідкладною реакцією на масштабні порушення МГП, обмеженість його положень, механізмів здійснення, так само й усвідомленням перед можливими майбутніми збройними конфліктами. Важливо працювати з каталізаторами чи індикаторами ефективності й розвитку МГП, з огляду на тісний зв'язок цього феномену із загальноцивілізаційним існуванням і прогресом.

Неодноразово представники сучасної юридичної академічної науки аргументували, що унікальність або специфіка МГП зумовлена застосуванням «під час насилля, коли люди можуть знищувати одне одного, ... зобов'язує їх

поважати тих, кого вони щойно вбили або поранили, і тих, хто опинився під їхньою владою, а також надавати їм допомогу. Іншими словами, МГП перебуває на перехресті воєнної необхідності та вимог гуманності» [4; 19] Погоджуємось, що норми і принципи МГП, їх тлумачення не можуть стосуватися політико-правових питань щодо визначення легальності або нелегальності збройних конфліктів. Цим підтверджується реальний потенціал МГП, що ґрунтується на спільній для всіх народів цивілізаційній основі, узгодженості морального й правового обов'язку гуманно ставитися до людини під час війни, відповідних об'єктів противника. Згадані стандарти мають бути належним чином імплементовані у національні законодавства сучасних демократичних держав, у правозастосувальній практиці, свідомості й правовій культурі, правовому вихованні. Але все ж таки реалії сьогодення свідчать про значні прогалини у напрямі забезпечення, гарантування й дієвості приписів МГП, зокрема захисту жертв війни, військовополонених, встановленні чітких обмежень використання видів зброї й суворого покарання за їх порушення як на міжнародному, так і на національному рівнях.

Цікаві факти використання сучасних видів зброї, цифрових технологій, про які не було відомо у періоди розробки і прийняття конвенцій 1899, 1907, 1929, 1949, 1954 рр. У даному випадку, національні законодавства окремих держав врегульовують або активно працюють у цьому напрямі, на відміну від рівня універсального міжнародно-правового регулювання у МГП. Потребує ґрунтовного вивчення виокремлене В. Базовим регіональне (європейське) гуманітарне право як підсистема універсального МГП, що сприяє його розвитку [2]. Так само це зумовлює з'ясування впливу регіонального (європейського) гуманітарного права на національні законодавства держав відповідного регіону, динаміку взаємодії тощо. На наш погляд, міжнародно-правове співробітництво у досліджуваній сфері саме регіональних масштабів може бути більш дієвим і результативним, аніж у глобальному чи універсальному масштабі.

Зрештою, закономірним є активний вплив і взаємозв'язок МГП з іншими галузями

міжнародного права, насамперед, з правом міжнародної безпеки, правом міжнародних договорів, правом міжнародних організацій, міжнародним екологічним правом, міжнародним морським правом, міжнародним повітряним правом, міжнародним правом прав людини, міжнародним кримінальним правом і т.д. У свою чергу, спостерігаються тенденції зближення МГП і різних галузей права і законодавства національного рівня. Звісно, насамперед, це конституційне, оборонне і безпекове, військове, адміністративне, кримінальне, екологічне та інше законодавство України. Важливим вбачаємо комплексний і системний підходи у подальшому вивченні впливу і взаємодії МГП і національного законодавства, співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного механізмів, моделей і способів імплементації МГП, горизонтальних і вертикальних зв'язків між складовими таких механізмів і моделей, позитивного і негативного досвідів у цьому напрямі, їх врахування задля покращення й дієвості такого феномену як МГП, його моніторингу, встановлення відповідальності за порушення МГП недержавними збройними групами, а особливо пошуку оптимальних й ефективних способів завершення сучасних війн, інших збройних конфліктів, їх попередження і недопущення у майбутньому.

Цікавим і перспективним інструментом може бути анонсована Платформа прогресивного розвитку міжнародного гуманітарного права, з урахуванням міждисциплінарного охоплення (у т.ч. усі міжнародно-правові режими, що сприяють захисту жертв війни, включаючи захист атомних електростанцій, культурних цінностей, довкілля, не обмежуючись виключно сферою МГП); систематизації і поширення унікального досвіду України щодо імплементації МГП, використання різноманітних механізмів захисту жертв війни, реагування на порушення з боку РФ; передбачає поєднання традиційних механізмів забезпечення дотримання МГП з будь-якими сучасними, інноваційними механізмами як в межах, так і поза межами МГП, використовуючи досвід і напрацювання України; методологія Платформи ґрунтується на прогресивному розвитку МГП, при непорушності його унікаль-

ної й універсальної основи, з урахуванням загальних тенденцій розвитку міжнародного права, особливо в контексті загальних і спеціальних механізмів забезпечення дотримання МГП; Платформа передбачена як динамічний, інклюзивний механізм, що об'єднує національних правових радників, провідних юристів, фахівців з МГП, військових юристів, представників міжнародних та неурядових організацій. Її мета визначена як «здійснення глибокого аналізу правового регулювання сучасних міжнародних збройних конфліктів, дослідження практики захисту жертв війни, актуалізація МГП, посилення механізмів імплементації, моніторингу та забезпечення дотримання норм» [18; 20].

Висновки. На основі системного і комплексного вивчення поняття і сутності міжнародного гуманітарного права обґрунтовано диференціацію підходів до розуміння і трактування цього феномену, окремої галузі системи сучасного міжнародного права, насамперед у навчальних і наукових, енциклопедичних і словниково-довідникових виданнях. Проте різні, іноді суттєво відмінні визначення значною мірою зумовлюють корегування предмету регулювання, об'єктно-суб'єктного складу, джерельної основи і т.д.

У свою чергу, широкий спектр питань щодо співвідношення міжнародного права і національного права, міжнародного універсального і регіональних, національних правопорядків, їх взаємодії і взаємовпливу, імплементації міжнародно-правових зобов'язань, стандартів, норм і принципів МГП мають вагоме теоретичне і практичне значення для досліджуваної проблематики, що потребує подальшого ґрунтовного вивчення, у т.ч. теоретичних, порівняльно-правових, галузевих і прикладних аспектів.

Слід акцентувати, що спостерігаються тенденції зближення МГП і різних галузей національного права і законодавства України, а саме конституційного, оборонного і безпекового, військового, адміністративного, кримінального, екологічного та ін. Закономірний також активний вплив і взаємозв'язок МГП з іншими галузями міжнародного права (право міжнародної безпеки, право міжнародних договорів, право міжнародних організацій, міжнародне екологіч-

не право, міжнародне морське право, міжнародне повітряне право, міжнародне право прав людини, міжнародне кримінальне право і т.д.).

З-поміж існуючих проблем на цьому шляху відзначимо значну застарілість, прогалини і неефективність дії МГП, відсутність належного моніторингу його реалізації, різний підхід, іноді довільний, на власний розсуд або вибіркове виконання норм і принципів МГП окремими державами, у т.ч. державою-агресоркою росією. Тому на часі невідкладна модернізація, тобто оновлення і доповнення існуючих положень МГП, механізмів їх реалізації на міжнародному і національному рівнях.

У свою чергу, цікава ініціатива – анонсована Платформа прогресивного розвитку міжнародного гуманітарного права, яку можна розглядати як результат взаємовпливу, взаємодії МГП і системи національного законодавства, інших складових національної правової системи, за участі широкого кола учасників і задля актуалізації МГП, підвищення ефективності механізмів імплементації, моніторингу і забезпечення дотримання норм і принципів МГП, удосконалення національного законодавства і правозастосування, відновлення миру, безпеки і справедливості.

Література

1. Войціховський А.В. Міжнародне право: підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.
2. Базов В.П. Теорія та принципи міжнародного гуманітарного права: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.11 / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2021. 388 с.
3. Міжнародне право: словник-довідник / С.М. Перепьолкін, Т.Л. Сироїд, Л.А. Філяніна; за заг. ред. Т.Л. Сироїд. Харків: Юрайт, 2014. 408 с.
4. Енциклопедія міжнародного права: у 3 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко, В.Н. Денисов (співголови) та ін.; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2017-2019. Т. 3. К., 2019.
5. Камінська Н.В. та ін. Міжнародне право: мультимедій. посіб. Національна академія внутрішніх справ. URL: https://arm.navs.edu.ua/books/mg/presentation/tema_7/index.html

6. Пронюк Н.В. Сучасне міжнародне право: навч. посіб. Вид. друге, допов. і перероб. Київ: КНТ, 2010. 280 с.
7. Міжнародне публічне право: підручник: у 2 т. / В.В. Мицик, М.В. Буроменський, О.В. Буткевич та ін.; за ред. В.В. Мицика. Харків: Право, 2019. Т. 1: Основи теорії. 2019. 416 с.
8. Глосарій окремих юридичних термінів / пер. з англ. Марія Городиловська. Львів: Літопис, 2024. 104 с.
9. Іванченко О.М. Співвідношення норм міжнародного і національного права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2011. 23 с.
10. Плавич В.П. Імплементация норм і принципів сучасного міжнародного права у внутрішнє право (порівняльно-правові аспекти). *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2017. Т. 16. Вип. 2(36). С. 39-52.
11. Капустін А.В. Організаційно-правові заходи імплементції міжнародного гуманітарного права в Україні: дис. ... д-ра філософії за спеціальністю 293 – Міжнародне право. Одеса, 2021. 231 с.
12. Попович В.П. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права у кримінальне законодавство України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів: ЛьвДУВС, 2010. 322 с.
13. Бойко В.І. Проблеми імплементції міжнародного гуманітарного права у національне законодавство. *Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 31 трав. 2024 р.). Київ: Маріупольський державний університет, 2024. С. 9-10.
14. Ковальов А.В. Імплементация міжнародно-правових зобов'язань з прав та свобод засуджених в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Нац. авіац. ун-т. Київ, 2023. 233 с.
15. Романова Н.В. Забезпечення гендерної рівності в секторі безпеки і оборони: імплементация міжнародно-правових стандартів у законодавство України: дис. ... д-ра філософії за спец. 081 – Право. Київ, 2024. 235 с.
16. Раскалей М. Особливості імплементції міжнародних договорів у внутрішній правопорядок у галузі повітряного права України. *Віче*. 2009. № 22. URL: <http://www.viche.info/journal/1744/>
17. Kaminska N.V., Shcherban I.V. Implementation of the Rome Statute of the International Criminal Court: historical, theoretical and practical aspects. Kyiv, 2023. 220 p.
18. Кориневич А., Хендель Н. Українська платформа прогресивного розвитку міжнародного гуманітарного права: моральне право і гуманітарний обов'язок. *Проблеми правового забезпечення оборони України*: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 10 верес. 2025 р.) / упоряд.: П.П. Богущкий, Ю.В. Гаруст, Л.В. Заславська, В.Г. Пилипчук. Київ; Од., 2025. С. 250-254.
19. Камінська Н. Модернізація міжнародного гуманітарного права як закономірна тенденція розвитку міжнародної правотворчості в умовах протидії збройній агресії рф. *Проблеми правового забезпечення оборони України*: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 10 верес. 2025 р.) / упоряд.: П.П. Богущкий, Ю.В. Гаруст, Л.В. Заславська, В.Г. Пилипчук. Київ; Од., 2025. С. 255-258.
20. Андрій Сибіга: Україна твердо налаштована використати власний гіркий досвід для заповнення прогалин міжнародного гуманітарного права. *Офіційний сайт МЗС України*. 12 серп. 2025 р. URL: <https://mfa.gov.ua/news/andriy-sibiga-ukrayina-tverdo-nalashtovana-vikoristativlasnij-girkij-dosvid-dlya-zapovnennya-progalin-mizhnarodnogogumanitarnogo-prava>
21. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
22. Бойко В.І. Принцип гуманності у міжнародному гуманітарному праві. *Наше право*. 2024. № 4. С. 131-139. DOI: <https://doi.org/10.71404/NP.2025.1.20>

References

1. Voitsikhovskiy A.V. Mizhnarodne pravo: pidruchnyk / MVS Ukrainy, Kharkiv. Nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 2020. 544 s.
2. Bazov V.P. Teoriia ta pryntsyipy mizhnarodnoho humanitarnoho prava: dys. ... dokt. yuryd. nauk: 12.00.11 / Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy. Kyiv, 2021. 388 s.
3. Mizhnarodne pravo: slovyk-dovidnyk / S.M. Perepolkin, T.L. Syroid, L.A. Filianina; za zah. red. T.L. Syroid. Kharkiv: Yurait, 2014. 408 s.
4. Entsyklopediia mizhnarodnoho prava: u 3 t. / redkol.: Yu.S. Shemshuchenko, V.N. Denysov (spivholovy) ta in.; Instytut derzhavy i prava

im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv, 2017-2019. T. 3. K., 2019.

5. Kaminska N.V. ta in. Mizhnarodne pravo. Multymediyni posibnyk. Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. URL: https://arm.navs.edu.ua/books/mg/presentation/tema_7/index.html

6. Proniuk N.V. Suchasne mizhnarodne pravo: navchalnyi posibnyk. Vyd. druhe, dopov. i pererob. Kyiv: KNT, 2010. 280 s.

7. Mizhnarodne publichne pravo: pidruchnyk: u 2 t. / V.V. Mytsyk, M.V. Buromenskyi, O.V. Butkevych ta in.; za red. V.V. Mytsyka. Kharkiv: Pravo, 2019. T. 1: Osnovy teorii. 2019. 416 s.

8. Hlosarii okremykh yurydychnykh terminiv / per. z anhl. Mariia Horodylovska. Lviv: Litopys, 2024. 104 s.

9. Ivanchenko O.M. Spivvidnoshennia norm mizhnarodnoho i natsionalnoho prava: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Odesa, 2011. 23 s.

10. Plavych V.P. Implementatsiia norm i pryntsyv suchasnoho mizhnarodnoho prava u vnutrishnie pravo (porivnialno-pravovi aspekty). *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia*. 2017. T. 16. Vyp. 2(36). S. 39-52.

11. Kapustin A.V. Orhanizatsiino-pravovi zasady implementatsii mizhnarodnoho humanitarnoho prava v Ukraini: dys. ... d-ra filosofii za spetsialnistiu 293 – Mizhnarodne pravo. Odesa, 2021. 231 s.

12. Popovych V.P. Implementatsiia norm mizhnarodnoho humanitarnoho prava u kryminalne zakonodavstvo Ukrainy: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08. Lviv, 2010. 322 s.

13. Boiko V.I. Problemy implementatsii mizhnarodnoho humanitarnoho prava u natsionalne zakonodavstvo. *Suchasnyi rozvytok derzhavotvorennia ta pravotvorennia v Ukraini: problemy teorii ta praktyky*: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 31.05.2024). Kyiv: Mariupolskyi derzhavnyi universytet, 2024. S. 9-10.

14. Kovalov A.V. Implementatsiia mizhnarodno-pravovykh zoboviazan z prav ta svobod zasudzhennykh v Ukraini: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.11. Kyiv, 2023. 233 s.

15. Romanova N.V. Zabezpechennia hendernoi rivnosti v sektori bezpeky i oborony: implementatsiia mizhnarodno-pravovykh standartiv u zakonodavstvo Ukrainy: dys. ... d-ra filosofii za spets. 081 – Pravo. Kyiv, 2024. 235 s.

16. Raskalei M. Osoblyvosti implementatsii mizhnarodnykh dohovoriv u vnutrishnii pravoporiadok u haluzi povitrianoho prava Ukrainy. *Viche*. 2009. № 22. URL: <http://www.viche.info/journul/1744/>

17. Kaminska N.V., Shcherban I.V. Implementation of the Rome Statute of the International Criminal Court: historical, theoretical and practical aspects. Kyiv, 2023. 220 p.

18. Korynevych A., Khendel N. Ukrainka platforma prohresyvnoho rozvytku mizhnarodnoho humanitarnoho prava: moralne pravo i humanitarnyi oboviazok. *Problemy pravovoho zabezpechennia oborony Ukrainy*: zb. materialiv II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 10.09.2025) / uporiad.: P.P. Bohutskyi, Yu.V. Harust, L.V. Zaslavska, V.H. Pylypchuk. Kyiv; Od., 2025. S. 250-254.

19. Kaminska N. Modernizatsiia mizhnarodnoho humanitarnoho prava yak zakonodavna tendentsiia rozvytku mizhnarodnoi pravotvorchosti v umovakh protydii zbroinii ahresii rf. *Problemy pravovoho zabezpechennia oborony Ukrainy*: zb. materialiv II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 10.09.2025) / uporiad.: P.P. Bohutskyi, Yu.V. Harust, L.V. Zaslavska, V.H. Pylypchuk. Kyiv; Od., 2025. S. 255-258.

20. Andrii Sybiha: Ukraina tverdo nalashtovana vykorystaty vlasnyi hirkyi dosvid dlia zapovnennia prohalyn mizhnarodnoho humanitarnoho prava. *Ofitsiyni sait MZS Ukrainy*. 12 serp. 2025 r. URL: <https://mfa.gov.ua/news/andrij-sibiga-ukrayina-tverdo-nalashtovana-vikoristativlasnij-girkij-dosvid-dlya-zapovnennya-progalin-mizhnarodnogogumanitarnogo-prava>

21. Konstytutsiia Ukrainy: pryynyata na pyatii sesiyi Verkhovnoyi Rady Ukrayiny 28 cherv. 1996 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text>

22. Boiko V.I. Pryntsyv humannosti u mizhnarodnomu humanitarnomu pravi. *Nashe pravo*. 2024. № 4. S. 131-139. DOI: <https://doi.org/10.71404/NP.2025.1.20>

IMPACT OF INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW ON THE SYSTEM OF NATIONAL LEGISLATION

State University «Kyiv Aviation Institute»
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mail: 3974856@stud.kai.edu.ua

The purpose of the article is to reveal the theoretical and legal foundations of international humanitarian law (IHL), its influence on national legislation, identify existing problems and determine the optimal ways to solve them. **Discussion:** it is noted that based on a systematic and comprehensive study of the concept and essence of IHL, the differentiation of approaches to understanding and interpreting this phenomenon, a separate branch of the system of modern international law, is justified, primarily in educational and scientific, encyclopedic and dictionary-reference publications. Various, sometimes significantly different definitions largely determine the adjustment of the subject of regulation, object-subject composition, source basis, etc. There are trends of convergence of IHL and various branches of national law and legislation of Ukraine, namely constitutional, defense and security, military, administrative, criminal, environmental, etc. It is also natural that IHL has an active influence and interconnection with other branches of international law (international security law, international treaty law, international organization law, international environmental law, international maritime law, international air law, international human rights law, international criminal law, etc.). Of primary theoretical and practical importance in this context is the study of the relationship between international law and national law, international universal and regional, national legal orders, their interaction and mutual influence, the implementation of international legal obligations, standards, norms and principles of IHL, including theoretical, comparative law, sectoral and applied aspects. It is necessary to single out existing problems, namely: significant obsolescence, gaps and ineffectiveness of the action of IHL, lack of proper monitoring of its implementation, different approaches, sometimes arbitrary, at one's own discretion or patchy implementation of the norms and principles of IHL by individual states, including the aggressor state Russia. **Results:** the need for modernization, that is, updating and supplementing the existing provisions of IHL, mechanisms for their implementation at the international and national levels, has been identified. An interesting announced initiative – the Platform for the Progressive Development of International Humanitarian Law – can be considered as the result of mutual influence, interaction between IHL and the system of national legislation, other components of the national legal system, with the participation of a wide range of participants and in order to update IHL, increase the efficiency of implementation mechanisms, monitoring and ensuring compliance with the norms and principles of IHL, improve national legislation and law enforcement, restore peace, security and justice.

Key words: international humanitarian law; international law; national legislation; principles; correlation; influence; interaction; implementation; improvement.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2025